

ความสุขกับรายได้เปรียบเทียบ: การรับรู้และความเป็นจริง

นิสาชล ลีรัตนกร

Happiness and Relative Income: Perception and Reality

Nisachon Leerattanakorn

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Faculty of Economics, Maejo University, Sansai District, Chiang Mai 50290

Corresponding author. E-Mail address: nisa.aom@gmail.com

Received: 14 December 2017; Accepted: 10 April 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความสุขได้รับความสนใจมากในช่วงที่ผ่านมา วิธีวัดความสุขที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง คือ วิธีวัดความสุขเชิงอัตวิสัยตามทัศนะของ Kahneman การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับรายได้เปรียบเทียบ โดยเป็นการวิเคราะห์ทั้งรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง (Real Relative Income) และรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ (Attitude Toward Relative Income) โดยรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ ศึกษาในสองมุมมอง คือ รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสังคม การศึกษาใช้แบบจำลองโลจิสแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model) ผลการศึกษาพบว่า ความสุขของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับทั้งรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง และรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ โดยรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้มีผลต่อความสุขมากกว่ารายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม งานศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสังคม ดังนั้น ในเชิงนโยบายแล้ว นอกจากภาครัฐควรจะทำกรยกระดับรายได้ที่แท้จริง การดำเนินนโยบายที่ลดความโลภ สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเพิ่มการนับถือตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนระดับความต้องการรายได้ในเชิงการรับรู้ให้เหมาะสม ก็จะทำให้ความสุขในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ความสุข รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง รายได้เปรียบเทียบ

Abstract

Research into happiness increased recently. Kahneman's objective measure of life self-evaluation is a popular measure of happiness. The objective of this study was to explore the relationship between happiness and relative income. Income is classified into two, namely, real relative income and attitude toward relative income. Attitude toward relative income can be divided into attitude toward income aspiration and attitude toward mean income in community. This study applied the Order Logit Model and found that happiness depends on perception and reality. Aspirational attitude toward relative income is more important in determining individual happiness than real relative income. By contrast, attitudes to relative income were insignificant compared with other variables. The policy implication of this study is that governments should not only increase real income, but should also support income perception, such as by reducing greed, increasing mental strength, and upgrading self-esteem, to increase happiness.

Keywords: Happiness, Attitude toward Relative Income, Real Relative Income, Relative Income

บทนำ

เมื่อพิจารณางานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ “ความสุข” ของมนุษย์ งานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะหมายถึงความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Happiness) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มุมมอง ได้แก่ Experienced Happiness และ Life Evaluation (Kahneman and Deaton, 2010) โดยที่ Experienced Happiness หมายถึง คุณภาพด้านอารมณ์ที่ปัจเจกชนต้องเผชิญในทุกวัน ส่วน Life Evaluation หมายถึง ความสุขในความนึกคิดของปัจเจกชนที่พวกเขาแต่ละคนประเมินระดับความสุขในชีวิตของตนเอง ซึ่งการศึกษานี้มุ่งศึกษาความสุขในความหมายที่สอง และมีความหมายเช่นเดียวกับความอยู่ดีมีสุข หรือ Well-Being

ทั้งนี้ หนึ่งในข้อถกเถียงที่ยังไม่สิ้นสุดในประเด็นการศึกษาเรื่องความสุขของมนุษย์ นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับระดับความสุข ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิม (Traditional Economic Theories) ได้ให้ความสำคัญกับรายได้ที่แท้จริง (Absolute Income) ในฐานะปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุข (Yamada and Sato, 2013) หรือความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ข้อเสนอตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่ารายได้กับความสุขมีความสัมพันธ์เชิงบวก รายได้ยิ่งสูง ความสุขยิ่งมาก (Tsui, 2014) ส่วนแนวคิดของ Absolute-Income Hypothesis กล่าวว่า บุคคลที่มีรายได้สูงกว่าคนอื่นในสังคมเดียวกันจะมีความสุขมากกว่าคนที่มีรายได้ต่ำกว่าคนอื่นในสังคมเดียวกัน (Diener, 1984) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับความเชื่อถือมานาน จนกระทั่งข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงประจักษ์ทั้งจากการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์และจิตวิทยาจำนวนไม่น้อยที่แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความสุขเป็นไปอย่างจำกัด (Lakshmanasamy, 2010) ความเชื่อนี้ได้รับการตอกย้ำภายหลังจากข้อค้นพบของ Easterlin (1974) ซึ่งเขาได้นำเสนอ Easterlin Paradox ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารายได้นำมาซึ่งความสุขเมื่อทำการศึกษามูลภายในประเทศ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ (No Systematical Correlation) ระหว่างรายได้กับความสุข เมื่อทำการศึกษาในระยะยาว แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วมีปัจจัยจำนวนมากที่อยู่เบื้องหลังความสุขของมนุษย์

ปัจจัยอื่น ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น ที่ได้รับความสนใจในลำดับแรก นั่นก็คือ รายได้เปรียบเทียบ (Relative Income) ทั้งนี้หนึ่งในคำอธิบายของการเกิด Easterlin Paradox คือ กลไกของการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison Mechanism) หลักการของกลไกนี้ คือ มนุษย์จะมีความสุขถ้าเขามีรายได้สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) และมีความสุขน้อยเมื่อมีรายได้ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง

ตาม Reference-Income Hypothesis กล่าวว่า การที่รายได้ของบุคคลเพิ่มขึ้น และจะส่งผลทำให้ความสุขของเขาเพิ่มขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อรายได้ของคนอื่นในสังคมคงที่ (หรือลดลง) งานศึกษาจำนวนไม่น้อย แสดงให้เห็นว่า รายได้เปรียบเทียบมีผลต่อความสุข เช่น MacKerron, 2012; McBride, 2001; Blanchflower and Oswald, 2004; Layard et al., 2010; Knight et al., 2009; Oshio et al., 2011; Ferrer-i-Carbonell, 2005 นอกจากนี้แล้วการเปรียบเทียบยังเป็นการเปรียบเทียบแบบไม่สมมาตร (Asymmetric Comparison) กล่าวคือ มีความแตกต่างกันระหว่าง Upward Comparison และ Downward Comparison (Blanchflower and Oswald, 2004; Duesenberry, 1949; Ferrer-i-Carbonell, 2005; Knight et al., 2009) อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประเด็นรายได้เปรียบเทียบ สิ่งที่จะระลึกถึง คือ รายได้เปรียบเทียบที่กำลังพิจารณานั้น แท้จริงแล้วอาจพิจารณาได้ออกเป็นสองมุมมอง คือ รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง (Real Relative Income) และรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ (Attitude Toward Relative Income) แท้จริงแล้วบุคคลอาจรู้สึกว่าเขาเองจนหรือมีรายได้น้อยกว่าคนอื่น แต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อนำรายได้ที่แท้จริงมาพิจารณาจะพบว่า เขาอาจมีรายได้ที่สูงกว่าคนอื่นโดยเปรียบเทียบก็ได้ จึงมีความเป็นไปได้ว่ารายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงไม่สอดคล้องกับรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ การทดสอบว่า รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงกับรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ ปัจจัยใดส่งผลต่อความสุขนั้น จึงมีความสำคัญในอันจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถออกแบบนโยบายที่เหมาะสมเพื่อยกระดับความสุขของคนไทยได้อย่างถูกต้องต่อไป

สำหรับงานศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับรายได้เปรียบเทียบ ทั้งรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงและรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ โดยคุณูปการที่เกิดขึ้นจากงานศึกษา คือ การแสดงให้เห็นว่าความสุขที่มาจากการรับรู้มีผลไม่น้อยไปกว่าความสุขที่มาจากความเป็นจริง

ข้อมูลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม ซึ่งในการเลือกพื้นที่เก็บข้อมูลนั้น งานศึกษาครั้งนี้นำเอาข้อมูลจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัดของประเทศไทยมาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด แล้วเลือกจังหวัดที่มีจำนวนประชากรสูงที่สุด 2 ลำดับแรกที่อยู่นอกเขตของประเทศไทย (ยกเว้นกรุงเทพฯ เนื่องจากมีลักษณะการ

ผสมผสานประชากรที่มีความหลากหลาย) นั่นคือ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งข้อมูลที่น่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรไทย

จากนั้นใช้วิธีสุ่มเชิงชั้นภูมิหลายชั้น (Stratified Multistage Sampling) กำหนดสัดส่วนอ้างอิงตามประชากรจริง โดยมีจังหวัดเป็นชั้นภูมิหลัก (Stratum) โดยชั้นตอนสุดท้ายสุ่มถึงระดับตำบล ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามครัวเรือน จากตัวแทนของครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน ในเดือนตุลาคม 2559 โดยควบคุมให้สัดส่วนสอดคล้องกับประชากรจริง ทั้งนี้ อ้างอิงฐานข้อมูลระบบสถิติทางการทะเบียน จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2559 จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด เป็นดังนี้

จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 323 ตัวอย่าง ประกอบด้วย

อำเภอเมืองเชียงใหม่	169	ตัวอย่าง
อำเภอสันทราย	94	ตัวอย่าง
อำเภอสันกำแพง	60	ตัวอย่าง

จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 501 ตัวอย่าง ประกอบด้วย

อำเภอเมืองนครราชสีมา	252	ตัวอย่าง
อำเภอปากช่อง	109	ตัวอย่าง
อำเภอยางชุมน้อย	73	ตัวอย่าง
อำเภอปักธงชัย	67	ตัวอย่าง

ข้อมูลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

ข้อมูลความสุขเชิงอัตวิสัยได้มาจากข้อคำถามว่า “ถ้ารวมทุก ๆ เรื่องในรอบปีที่ผ่านมา ท่านมีความสุขในชีวิตมากน้อยเพียงใด” โดยให้เลือกรับตอบจาก 1-7 (ไม่มีความสุขอย่างมาก-มีความสุขอย่างมาก) อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเพียงร้อยละ 17 ที่ระบุว่า ตนเองมีระดับความสุขอยู่ในช่วง 1-4 (ไม่มีความสุขอย่างมาก-เฉยๆ) ดังนั้น จึงทำการรวมระดับความสุข 1-4 เข้าด้วยกัน และจัดกลุ่มระดับความสุขใหม่ออกเป็น 4 ระดับ (1-4)

โดย ระดับความสุข (เดิม) ระดับที่ 1-4 จัดเป็นความสุข (ใหม่) ระดับที่ 1

ระดับความสุข (เดิม) ระดับที่ 5 จัดเป็นความสุข (ใหม่) ระดับที่ 2

ระดับความสุข (เดิม) ระดับที่ 6 จัดเป็นความสุข (ใหม่) ระดับที่ 3

ระดับความสุข (เดิม) ระดับที่ 7 จัดเป็นความสุข (ใหม่) ระดับที่ 4

การศึกษาครั้งนี้ประเมินระดับรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ ใน 2 มุมมอง คือ มุมมองที่หนึ่ง รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับชุดความคิด (Mindset) ของตนเอง โดยใช้คำถามว่า “ท่านคิดว่ารายได้หลักของท่านในปัจจุบันเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัวหรือไม่” โดยเลือกตอบจาก 3 ตัวเลือก ได้แก่ ไม่เพียงพอ (-1) เพียงพอ (0) และเกินพอ (1) มุมมองที่สอง รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นในสังคม โดยใช้คำถามที่ว่า “เมื่อเปรียบเทียบครอบครัวของท่านกับครอบครัวอื่นในชุมชนเดียวกัน ท่านคิดว่าครอบครัวของท่านมีรายได้เป็นอย่างไร” เลือกตอบจาก 5 ตัวเลือก ได้แก่ ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของชุมชนมาก (-2) ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของชุมชน (-1) ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของชุมชน (0) สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของชุมชน (1) สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของชุมชนมาก (2)

เนื่องจากการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม ได้ถามคำถามรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของช่วงชั้น แบ่งออกเป็น 10 ช่วงชั้น ดังนั้น ในการหารายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง (Real Relative Income) นั้น ทำได้โดยการหาค่าเฉลี่ยของช่วงชั้นรายได้ของแต่ละอำเภอ เพื่อให้เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ของแต่ละอำเภอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นค่ากลางมาตรฐานของการเปรียบเทียบรายได้ที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ จากนั้น คำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างรายได้ที่เป็นช่วงชั้นของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละครัวเรือน กับค่าเฉลี่ยของช่วงชั้นรายได้ของอำเภอนั้นๆ เพื่อเป็นตัวแปรรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง หากค่าที่คำนวณได้ออกมาเป็นบวกหมายความว่า ครัวเรือนนั้นๆ มีรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอำเภอ แต่หากค่าที่คำนวณได้ออกมาเป็นลบย่อมหมายความว่า ครัวเรือนนั้นมีรายได้

เปรียบเทียบที่แท้จริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอำเภอ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง กับรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้มีโอกาสที่จะไม่สอดคล้องกัน บางคนอาจรู้สึกว่าการมีรายได้ต่ำกว่าผู้อื่นในสังคม ทั้ง ๆ ที่แท้จริงแล้วเขามีรายได้ที่สูงกว่าผู้อื่นเป็นอย่างมากก็ได้

ดัชนีการนับถือตัวเอง (Self-Esteem) การนับถือตัวเองเป็นตัวแปรสากลและสำคัญ (Universal and Crucial) ที่ได้รับความสนใจในงานศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยกำหนดความสุขของมนุษย์ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา (Sato and Yuki, 2014) งานศึกษาจำนวนไม่น้อยพบความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับความสุข เช่น Baumeister et al., 2003; Cheng and Furnham, 2003; Brown, 2010 เป็นต้น เนื่องจากความนับถือตัวเองถือได้ว่าเป็นเกราะป้องกันความคิดเชิงลบทางจิตวิทยา เช่น ความซึมเศร้า ความคิดมาก ซึ่งมีผลต่อการป้องกันความทุกข์ในจิตใจ ดัชนีการนับถือตนเองคำนวณจากคำถามที่แสดงถึงระดับการนับถือตัวเองจำนวน 10 ข้อ (Likert Scale 1-7) โดยค่ายิ่งสูงแสดงถึงระดับการนับถือตนเองที่สูง

ความเชื่อในชีวิตหลังความตาย (Believe in Life After Death) เป็นตัวแปรที่เป็นตัวแปรแทน (Proxy) ในเรื่องศรัทธาในพระเจ้า (Faith in God) ซึ่งศรัทธาในพระเจ้าจะสร้างความเชื่อว่าคุณธรรมมีอยู่จริง ซึ่งความศรัทธาในพระเจ้านี้ Tolstoy (2008) กล่าวว่า ศรัทธาในพระเจ้าจะทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย ซึ่งก็คือ การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขนั่นเอง หากเปรียบเทียบความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อนี้คือความเชื่อในเรื่องของบุญและกรรม การประเมินระดับความเชื่อในชีวิตหลังความตายใช้คำถามที่ว่า “ท่านเชื่อว่าชีวิตหลังความตายมีอยู่จริงหรือไม่” โดย 0 หมายถึง ไม่เชื่อเลย และ 10 หมายถึง เชื่อมากที่สุด

ความไว้วางใจ (Trust) และระดับความสุขของชุมชน (Community Happiness Level) เป็นตัวแปรแทน (Proxy) ระดับทุนสังคม หรือ Social Capital โดย คำถามที่ใช้วัดระดับความไว้วางใจ คือ “ถ้าพูดโดยรวมๆ แล้ว ท่านคิดว่าผู้คนส่วนใหญ่ใน “ประเทศ” ที่ท่านอยู่เป็นอย่างไร” โดยให้เลือกระหว่าง สามารถไว้วางใจได้ (1) และต้องมีความรอบคอบในการติดต่อด้วย (0) ส่วนระดับความสุขของชุมชน คือ ค่าเฉลี่ยของระดับความสุขของครัวเรือนในแต่ละอำเภอ

สำหรับตัวแปรควบคุม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และการมีบุตร รายละเอียดของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแสดงได้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	นิยาม	Mean	SD.	Min	Max
ระดับความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Happiness Level)	ความสุขเชิงอัตวิสัย (1-4)	2.4988	0.9367	1	4
รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง	รายได้เปรียบเทียบเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับชุดคุณค่า (Mindset) ของตนเอง (-1 ถึง 1)	-0.2233	0.4610	-1	1
รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับสังคม	รายได้เปรียบเทียบเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน (-2 ถึง 2)	-0.0559	0.6353	-2	2
รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง (Real Relative Income)	รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงเมื่อเปรียบเทียบในระดับอำเภอ	0.1762	0.7959	-4	1
การนับถือตัวเอง (Self-Esteem)	ระดับการนับถือตนเอง (1-7)	5.3054	0.6562	3.4	7
ความเชื่อในชีวิตหลังความตาย	ระดับความเชื่อในชีวิตหลังความตาย (0-10)	5.6032	2.7666	0	10
ความไว้วางใจ (Trust)	ระดับความไว้วางใจระดับประเทศ (0, 1)	0.0752	0.2639	0	1
ระดับความสุขของชุมชน (Community Happiness Level)	ระดับความสุขเฉลี่ยของชุมชน (1-7)	5.4727	0.0875	5.4	5.6
เพศชาย	ชาย = 1; หญิง = 0	0.4757	0.4997	0	1
อายุ	อายุ (ปี)	43.1602	15.2515	18	84
แต่งงานหรืออยู่กินกันสามภรรยา	แต่งงานหรืออยู่กินกันสามภรรยา = 1; อื่น ๆ = 0 (กำหนดสถานภาพโสดเป็นฐาน)	0.6290	0.4834	0	1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	นิยาม	Mean	SD.	Min	Max
หมาย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	หมาย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ = 1; อื่น ๆ = 0 (กำหนดสถานภาพโสดเป็นฐาน)	0.0945	0.2932	0	1
ระดับการศึกษา	กลุ่มของระดับการศึกษา (ต่ำกว่าประถมศึกษา = 0; มัธยมต้น = 1; มัธยมปลาย = 2; อนุปริญญา/เทียบเท่า = 3; ปริญญาตรี = 4; สูงกว่าปริญญาตรี = 5)	1.8956	1.5318	0	5
เจ้าของธุรกิจ	เจ้าของธุรกิจ = 1; อื่น ๆ = 0 (กำหนดอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนเป็นฐาน)	0.3993	0.4900	0	1
แม่บ้าน/นักศึกษา/ว่างงาน	แม่บ้าน/นักศึกษา/ว่างงาน = 1; อื่น ๆ = 0 (กำหนดอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนเป็นฐาน)	0.2039	0.4032	0	1
เกษียณอายุ/อื่น ๆ	เกษียณอายุ/อื่น ๆ = 1; อื่น ๆ = 0 (กำหนดอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนเป็นฐาน)	0.0534	0.2250	0	1
การมีบุตร	มีบุตร = 1 ; ไม่มีบุตร = 0	0.6505	0.4771	0	1

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบจำลองโลจิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model) เนื่องจากตัวแปรตาม (ระดับความสุขเชิงอัตวิสัย) เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มแบบเรียงลำดับ (Order) ที่มีหลายค่ามากกว่า 2 กลุ่ม (Polytomous Variable) ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

$$Happy_i^* = \phi X_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

โดยที่ X_i = Set of Independent Variables,

ε_i = Error Term,

i = Index of Individual

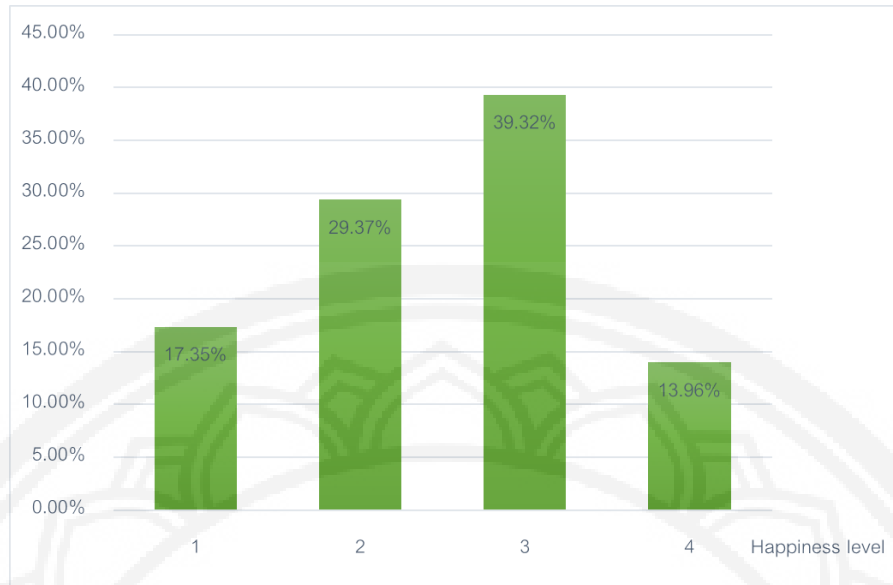
และสามารถแสดงรูปแบบความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

$$Happy = f (AR_1, AR_2, RI, SE, DB, TR, CH, O) \quad (2)$$

โดยที่ Happy = ระดับความสุขเชิงอัตวิสัย, AR_1 = รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง, AR_2 = รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสังคม, RI = รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง, SE = การนับถือตัวเอง, DB = ความเชื่อในชีวิตหลังความตาย, TR = ความไว้วางใจ, CH = ระดับความสุขของชุมชน, O = ตัวแปรควบคุม (เพศ, อายุ, สถานภาพการสมรส, อาชีพ, การมีบุตร)

ผลการศึกษา

เมื่อพิจารณาข้อมูลระดับความสุขเชิงอัตวิสัยของกลุ่มตัวอย่าง ที่ปรับจาก 7 ระดับให้เป็น 4 ระดับ แสดงได้ในรูปที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าร้อยละ 80 มีความสุข โดยร้อยละ 39 ระบุว่าตนเอง “มีความสุข” ร้อยละ 30 ตอบว่า “ค่อนข้างมีความสุข” ขณะที่อีกร้อยละ 14 ระบุว่า “มีความสุขอย่างมาก”

รูปที่ 1 ระดับความสุขเชิงอัตวิสัย

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง Ordered Logit Model แสดงในตารางที่ 2 และค่า Marginal Effects ของแบบจำลองที่ 9 แสดงในตารางที่ 3 ทั้งนี้ แบบจำลองที่ 9 เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมในการอธิบายชุดข้อมูลมากที่สุด พิจารณาได้จากค่า Log Likelihood และค่า Pseudo R^2 สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุกแบบจำลอง

ตารางที่ 2 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Coefficients									
รายได้เปรียบเทียบกับ ในการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับ กับตนเอง	1.0623*** (0.1452)		0.9000*** (0.1681)	0.9371*** (0.1695)	0.9783*** (0.1695)	0.9774*** (0.1697)	0.9649*** (0.1696)	0.9636*** (0.1700)	0.9339*** (0.1713)
รายได้เปรียบเทียบกับ ในการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับ กับสังคม		0.5644*** (0.1036)	0.2380** (0.1196)	0.3052** (0.1240)	0.1905* (0.1255)	0.1832* (0.1258)	0.1816* (0.1257)	0.1832* (0.1260)	0.1632 (0.1278)
รายได้เปรียบเทียบกับ ที่แท้จริง				0.1835** (0.0833)	0.1823** (0.0832)	0.1673** (0.0834)	0.1659** (0.0832)	0.1691** (0.0835)	0.2107*** (0.0854)
การนับถือตัวเอง					0.4971*** (0.1032)	0.5006*** (0.1032)	0.4961*** (0.1032)	0.5017*** (0.1033)	0.4567*** (0.1055)
ความเชื่อในชีวิต หลังความตาย						0.0399* (0.0233)	0.0390* (0.0234)	0.0490** (0.0253)	0.0397* (0.0241)
ความไว้วางใจ							0.5172** (0.2532)	0.5282** (0.2532)	0.5921** (0.2546)
ระดับความสุข ของชุมชน								1.6220** (0.7427)	1.4760** (0.7537)
เพศชาย									0.0981 (0.1312)
อายุ									-0.0027 (0.0052)
แต่งงานหรืออยู่กิน ฉันสามีภรรยา									-0.3310** (0.1503)
หม้าย/หย่าร้าง /แยกกันอยู่									-0.3270 (0.2450)
ระดับการศึกษา									-0.0403 (0.0522)
เจ้าของธุรกิจ									-0.0668 (0.1686)
แม่บ้าน/ นักศึกษา/ว่างงาน									0.2545 (0.1986)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Coefficients									
เกษียณอายุ/อื่นๆ									0.7072** (0.3222)
การมีบุตร									0.4740*** (0.1472)
Statistical Reports									
Log Likelihood	-1048.4545	-1058.8151	-1044.3112	-1041.9449	-1030.2765	-1128.8112	-1026.7186	-1024.3276	-1009.4389
Pseudo R ²	0.0255	0.0141	0.0276	0.0298	0.0407	0.0420	0.0440	0.0462	0.0566
LR χ^2	54.77	30.31	59.31	64.05	87.38	90.31	94.50	99.28	121.16
Prob > χ^2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
Number of Observations	824	822	822	822	822	822	822	822	820

Remarks: *, **, *** indicate the level of significance at 10%, 5%, and 1%, respectively. The standard error is in parenthesis.

ตารางที่ 2 แสดงการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองความสุข 9 แบบจำลอง โดยใช้ Ordered Logit Model คอลัมน์ที่ 1 แสดงการประมาณค่าโดยใช้ตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวแปร นั่นคือ ตัวแปรรายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 99% แสดงให้เห็นว่า ยิ่งบุคคลที่รู้สึกว่ารายได้ของตนเองเกินพอ และเพียงพอต่อการดำรงชีพมากเท่าใด ก็จะมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น (ครัวเรือนตัวอย่างทุกครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนหรือ Poverty Line) ผลการศึกษาที่ได้นี้ยืนยันถึง Aspiration Level Theory ได้ในระดับหนึ่ง

ระดับรายได้ที่บุคคลคาดหวัง ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในรายได้ (Income Satisfaction) บุคคลจะมีความสุขมากขึ้นหากส่วนต่าง (Gap) ระหว่างระดับรายได้ที่คาดหวังกับรายได้ที่ได้รับจริงลดลง แต่ถ้าวการเพิ่มขึ้นของรายได้ ทำให้บุคคลตั้งระดับรายได้ที่คาดหวังสูงขึ้นอีก ส่วนต่างหรือช่องว่างดังกล่าวอาจคงที่ ทำให้ถึงแม้รายได้ที่เป็นตัวเงินจะเพิ่มสูงขึ้น ความสุขก็ไม่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นคำอธิบายหนึ่งของการเกิด Easterlin Paradox

คอลัมน์ที่ 2 เป็นการประมาณค่าโดยใช้ตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวเช่นกัน ได้แก่ รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ ในมุมมองที่ 2 นั่นคือ การเปรียบเทียบกับคนอื่นในสังคม ผลการศึกษาในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมก็เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน โดยยิ่งบุคคลรู้สึกว่ารายได้สูงกว่าคนอื่นในสังคมเท่าใด ก็จะมีสุขเท่านั้น ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึง Comparison Effect และสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) ของ Duesenberry (1949) ที่กล่าวว่า มนุษย์มักจะทำการเปรียบเทียบตนเองกับกลุ่มอ้างอิงอยู่เสมอ มนุษย์ไม่ได้ใส่ใจเฉพาะระดับการบริโภคของตนเอง แต่ยังใส่ใจการบริโภคโดยเปรียบเทียบอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังประเมินคุณค่าชีวิตของตนเองผ่านการเปรียบเทียบ มนุษย์จะรู้สึกดีหากประเมินว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่นและรู้สึกแย่เมื่อประเมินว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น

งานศึกษาได้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองความสุข โดยใช้รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ ทั้ง 2 มุมมอง คือ รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเองและเปรียบเทียบกับสังคม ผลการศึกษาในคอลัมน์ที่ 3 ยังคงยืนยันให้เห็นว่า รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ทั้ง 2 มุมมองส่งผลต่อระดับความสุขอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบตนเองและการเปรียบเทียบกับสังคมมีผลลดลงเมื่อใส่ตัวแปรควบคุมลงไป

จากนั้นได้เพิ่มตัวแปรรายได้เปรียบเทียบกับที่แท้จริงลงไปแบบจำลอง ซึ่งผลการศึกษาในคอลัมน์ที่ 4 แสดงให้เห็นว่า รายได้เปรียบเทียบกับที่แท้จริง เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คนที่รวยมีความสุขมากกว่าคนจน ยิ่งช่องว่างระหว่างรายได้ของคนมีมากเท่าไร ความสุขยิ่งมีน้อยเท่านั้น ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเท่าเทียมกันทางรายได้ (Income Equality) ที่ส่งผลต่อการเพิ่มความสุข

เมื่อเพิ่มตัวแปรการนับถือตนเอง หรือ Self-Esteem ลงไปแบบจำลอง ผลการศึกษาในคอลัมน์ที่ 5 แสดงให้เห็นว่าการนับถือตนเองส่งผลต่อความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การนับถือตนเองเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต ทำให้บุคคลมองโลกในเชิงบวก ให้คุณค่าในชีวิตตนเองสูง ทำให้ได้รับผลกระทบจากความเครียดในการชีวิตน้อยกว่าคนที่มึระดับนับถือตนเองต่ำ (Baumeister et al., 2003; Graham, 2011)

ความเชื่อในชีวิตหลังความตายก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความสุข บุคคลที่มีความเชื่อถึงชีวิตหลังความตายสูง จะมีความสุขมากกว่าคนที่ไม่เชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย ความเชื่อในพระเจ้าหรือความเชื่อตามหลักศาสนาที่ว่าความยุติธรรมมีอยู่จริง บุญและกรรมมีอยู่จริง จะทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและมีความสุข สอดคล้องกับงานศึกษาจำนวนหนึ่ง เช่น Clark and Lelkes, 2005; Lelkes, 2006; Dolan et al., 2008 ที่พบว่า ความสุขกับความเชื่อในพระเจ้า (God in One's Life) มีความสัมพันธ์สูง ทั้งนี้ Frey and Stutzer (2002) ให้ทัศนะว่า ศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงการให้คุณค่าในชีวิตที่ขึ้นวิถีการใช้ชีวิต และสุดท้ายแล้วจะนำความสุขไปสู่มนุษย์

คอลัมน์ที่ 7 และคอลัมน์ที่ 8 แสดงผลการประมาณแบบจำลองความสุขเมื่อเพิ่มตัวแปรที่แสดงระดับทุนสังคม 2 ตัวแปร นั่นคือ ระดับความไว้วางใจ (Trust) ระดับประเทศและระดับความสุขของชุมชน ซึ่งตัวแปรทุนสังคมทั้งสองตัวแปรเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการเพิ่มระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บุคคลที่รู้สึกว่าคุณในในประเทศไทยเชื่อใจได้ จะมีความสุขมากกว่าคนที่เชื่อว่าผู้คนในประเทศไทยส่วนใหญ่เชื่อใจไม่ได้ เนื่องจากบุคคลที่รู้สึกว่าคุณสามารถไว้วางใจเชื่อใจผู้อื่นได้ จะรู้สึกปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรู้สึกผูกพันกับสังคม โดยอาจผ่านทาง การช่วยเหลือเกื้อกูล การให้และการรับ (Giving and Received) (Coleman, 1988; Lane, 2000) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความไว้วางใจระดับประเทศมีค่าค่อนข้างต่ำ (0.08 จากคะแนนเต็ม 1) อาจเนื่องมาจากข้อคำถามเป็นการถามถึงความไว้วางใจคนทั้งประเทศ ซึ่งเป็นสังคมระดับที่กว้างกว่าการถามถึงความไว้วางใจคนในสังคมที่แต่ละคนอาศัยอยู่ ทำให้ค่าที่ได้ค่อนข้างต่ำ หากเป็นการถามถึงความไว้วางใจระดับชุมชนที่แคบลง เช่น ละแวกบ้าน หรือหมู่บ้าน ระดับความไว้วางใจในสังคมน่าจะสูงกว่านี้

ส่วนตัวแปรระดับความสุขของชุมชนในการศึกษานี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นตัวแปรที่มีบทบาทในการกำหนดระดับความสุขมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่ร่ำรวยกว่า มีความสุขกว่าบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชนที่ร่ำรวยน้อยกว่า อาจเนื่องจากสังคมที่มีฐานะดีกว่ามักเป็นสังคมที่ค่อนข้างปลอดภัย มีความสงบสุข มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีและมีระดับความรุนแรงในสังคมหรืออาชญากรรมที่ต่ำกว่า

คอลัมน์สุดท้ายแสดงผลการประมาณค่าแบบความสุขโดยเพิ่มตัวแปรควบคุม อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ การมีบุตร ลงไปในสมการ การศึกษาแสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีระดับความสุขที่ไม่แตกต่างกัน บุคคลที่แต่งงานหรืออยู่กินกันสามีรรมมีความสุขน้อยกว่าคนที่โสด บุคคลที่มีบุตรมีความสุขมากกว่าบุคคลที่ไม่มีบุตร และบุคคลที่มีอาชีพเกษียณอายุ/อื่น ๆ มีความสุขมากกว่าอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ค่า Marginal Effects ของแบบจำลองความสุข แบบจำลองที่ 9

Variables	(1) Predicted prob. Happiness = 1	(2) Predicted prob. Happiness = 2	(3) Predicted prob. Happiness = 3	(4) Predicted prob. Happiness = 4
รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง	-0.1197*** (0.0225)	-0.1127*** (0.0229)	0.1356*** (0.0270)	0.0968*** (0.0186)
รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับสังคม	-0.0209 (0.0264)	-0.0196 (0.0155)	0.0237 (0.0184)	0.0168 (0.0133)
รายได้เปรียบเทียบกับแท้จริง	-0.0270*** (0.0110)	-0.0254*** (0.0106)	0.0306*** (0.0126)	0.0218*** (0.0090)
การนับถือตัวเอง	-0.0573*** (0.0137)	-0.0539*** (0.0136)	0.0649*** (0.0162)	0.0463*** (0.0112)
ความเชื่อในชีวิตหลังความตาย	-0.0051* (0.0031)	-0.0048* (0.0029)	0.0058* (0.0035)	0.0041* (0.0025)
ความไว้วางใจ	-0.0635** (0.0227)	-0.0781** (0.0352)	0.0675*** (0.0201)	-0.0741*** (0.0380)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

Variables	(1) Predicted prob. Happiness = 1	(2) Predicted prob. Happiness = 2	(3) Predicted prob. Happiness = 3	(4) Predicted prob. Happiness = 4
ระดับความสุขของชุมชน	-0.1892** (0.0971)	-0.1780** (0.0921)	0.2143* (0.1110)	0.1529** (0.0783)
เพศชาย	-0.0125 (0.0168)	-0.0118 (0.0159)	0.0142 (0.0190)	0.0101 (0.0137)
อายุ	0.0003 (0.0007)	0.0003 (0.0006)	-0.0004 (0.0008)	-0.0002 (0.137)
แต่งงานหรืออยู่กินกันสามีภรรยา	0.0412** (0.0183)	0.0407** (0.0189)	-0.0464** (0.0206)	-0.0355** (0.0168)
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	0.0459 (0.0375)	0.0357 (0.0237)	-0.0510 (0.0403)	-0.0306 (0.0207)
ระดับการศึกษา	0.0052 (0.0067)	0.0048 (0.0063)	-0.0059 (0.0076)	-0.0041 (0.0054)
เจ้าของธุรกิจ	0.0086 (0.0218)	0.0080 (0.0202)	-0.0097 (0.0247)	-0.0069 (0.0173)
แม่บ้าน/นักศึกษา/ว่างงาน	-0.0310 (0.0229)	-0.0319 (0.0258)	0.0349 (0.0256)	0.0280 (0.0231)
เกษียณอายุ/อื่น ๆ	-0.0724** (0.0259)	-0.0941** (0.0442)	0.0738*** (0.0198)	0.0927*** (0.0517)
การมีบุตร	-0.0639*** (0.0210)	-0.0539*** (0.0163)	0.0712*** (0.0231)	0.0466*** (0.0141)

Remarks: *, **, *** indicate the level of significance at 10%, 5%, and 1%, respectively. The standard error is in parenthesis.

เมื่อทำการวิเคราะห์ผลการศึกษารูปแบบของ Marginal Effects จะพบว่า รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง รายได้เปรียบเทียบที่แท้จริง การนับถือตัวเอง ความไว้วางใจ และระดับความสุขของชุมชน มีผลต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับ

หากรายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเองเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 1 ลดลงร้อยละ 12 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ ขณะที่ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 2 ลดลงร้อยละ 11 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ โดยจะทำให้ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 3 และ 4 เพิ่มขึ้นร้อยละ 14 และ 10 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ ตามลำดับ

สำหรับผลของรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงที่มีต่อระดับความสุขในแต่ละระดับ การศึกษาพบว่า หากรายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้น 1 ระดับ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 1 ลดลงร้อยละ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ ขณะที่ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 2 ลดลงร้อยละ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ โดยจะทำให้ความน่าจะเป็นที่ระดับความสุขจะอยู่ที่ระดับ 3 และ 4 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 และ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ๆ ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ Marginal Effects จะเห็นได้ว่า รายได้เปรียบเทียบในเชิงการรับรู้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระดับของความสุขมากกว่ารายได้เปรียบเทียบที่แท้จริงในทุกระดับของความสุข ขณะที่ในส่วนของปัจจัยอื่น ๆ ให้ผลการศึกษาไม่ต่างไปจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองโลจิตแบบเรียงลำดับในตารางที่ 2

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้า พบว่า ความสุขของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับทั้งการรับรู้และความจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ โดยความน่าสนใจของการศึกษาก็คือ รายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับตนเองมีผลต่อความสุขเชิงอัตวิสัยมากกว่ารายได้เปรียบเทียบกับที่แท้จริง สะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรการรับรู้หรือทัศนคติมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดความสุขอันมาจากความต้องการของตนเอง ขณะที่ตัวแปรรายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมมีความสัมพันธ์กับความสุขไม่ชัดเจนนัก นอกจากนี้ ตัวแปรการนับถือตัวเองยังมีนัยสำคัญต่อการกำหนดความสุขของกลุ่มตัวอย่างด้วย ซึ่งหากพิจารณาร่วมกันทั้งรายได้เปรียบเทียบกับในเชิงการรับรู้เมื่อเปรียบเทียบกับตนเองและการนับถือตัวเองแล้ว ยิ่งทำให้เห็นว่าความรู้สึกที่มีต่อตนเองหรือการประเมินตนเองเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นอกจากภาครัฐควรให้ความสำคัญกับรายได้ที่แท้จริงที่ส่งผลต่อความสุขของประชาชนแล้ว ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเองของประชาชนด้วย โดยเฉพาะตัวแปรทัศนคติต่อรายได้เปรียบเทียบกับตนเองและการนับถือตัวเองที่สามารถสร้างขึ้นได้ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เพราะการดำเนินชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้คนมีความคาดหวังต่อรายได้ของตนเองลดลง ลดความโลภลง ดำเนินชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ส่งผลโดยตรงต่อการลดพฤติกรรมเปรียบเทียบ ลดความอิจฉา และเมื่อแต่ละคนสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ การนับถือตัวเองก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ผลสุดท้ายนอกจากจะทำให้ตนเองมีความสุขมากขึ้นแล้ว สังคมโดยรวมก็จะมีสุขตามที่ภาครัฐคาดหวังไว้

งานศึกษา พบว่า รายได้เปรียบเทียบกับที่แท้จริงส่งผลต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม เพื่อไม่ให้รายได้เปรียบเทียบกับที่แท้จริงมีความแตกต่างกันเกินไป ยังคงเป็นนโยบายที่ควรได้รับความใส่ใจในระดับต้น ๆ

นอกจากนี้ งานศึกษายังพบว่า การสร้างความสุขให้กับคนยังขึ้นอยู่กับบริบทล้อมรอบอีกหลายประการ เช่น การมีบุตร และการเกษียณอายุอย่างมีคุณภาพ เป็นต้น ดังนั้นรัฐบาลอาจพิจารณานับสนุนนโยบายหรือมาตรการที่ส่งผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีและสร้างค่านิยมที่เหมาะสมด้วย

ข้อจำกัดของงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ที่การศึกษายังคงจำกัดอยู่เพียง 2 จังหวัดของประเทศไทยเท่านั้น อันเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ รวมทั้งยังคงเป็นการวัดความสุขด้วยการให้คะแนนความสุขของตนเอง (Self-Evaluation) ซึ่งวิธีการวัดระดับความสุขในปัจจุบันมีหลากหลายวิธีมากขึ้น ดังนั้น แนวทางการศึกษาในอนาคตอาจจะเป็นการขยายพื้นที่การศึกษา เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือปรับวิธีการวัดความสุขให้หลากหลายมากขึ้น

References

- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, Or Healthier Lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (2004). Well-Being Over Time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88, 1359-1386.
- Brown, R. A. (2010). Perceptions of Psychological Adjustment, Achievement Outcomes, and Self-Esteem in Japan and America. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41, 51-61. DOI: 10.1177/0022022109349507

Cheng, H., & Furnham, A. (2003). Personality, Self-Esteem, and Demographic Predictions of Happiness and Depression. *Personality and Individual Differences Journals*, 34(6), 921–942. DOI: 10.1016/S0191-8869(02)00078-8

Clark, A. E., & Lelkes, O. (2005). *Deliver Us from Evil: Religion as Insurance*. PSE, Paris: Working Paper, n°2005-43.

Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology (Supplement)*, 94, S95-S120.

Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575.

Dolan, P., Peasgood, T., & White, M. (2008). Do We Really Know What Makes Us Happy? A Review of the Economic Literature on the Factors Associated with Subjective Well-Being. *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94–122.

Duesenberry, J. S. (1949). *Income, Saving and the Theory of Consumer Behavior* (4th ed.). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Easterlin, R. A. (1974). Does economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. In P. A. David, & M. S. Reder (Eds.), *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honour of Moses Abramovitz* (pp. 89–125). New York: Academic Press.

Ferrer-i-Carbonell, A. (2005). Income and Well-Being: An Empirical Analysis of the Comparison Income Effect. *Journal of Public Economics*, 89(5–6), 997–1019.

Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002). *Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-Being*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Graham, S. (2011). Self-Efficacy and Academic Listening. *Journal of English for Academic Purposes*, 10(2), 113–117.

Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High Income Improves Evaluation of Life but not Emotional Well-Being. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(38), 16489–16493.

Knight, J., Song, L., & Gunatilaka, R. (2009). Subjective Well-Being and its Determinants in Rural China. *China Economic Review*, 20(4), 635–649.

Lakshmanasamy, T. (2010). Are you Satisfied with your Income? The Economics of Happiness in India. *Journal of Quantitative Economics*, 8(2), 115–141.

Lane, R. E. (2000). *The Loss of Happiness in Market Economies*. New Haven: Yale University Press.

Layard, R., Mayraz, G., & Nickell, S. (2010). Does Relative Income Matter? Are the Critics Right? In E. Diener, J. F. Helliwell, & D. Kahneman (Eds.), *International Differences in Well-Being* (pp. 136-165). New York: Oxford University Press.

Lelkes, O. (2006). Tasting Freedom: Happiness, Religion and Economic Transition. *Journal of Economic Behaviour & Organization*, 59(2), 173-194.

MacKerron, G. (2012). Happiness Economics from 35000 Feet. *Journal of Economic Surveys*, 26(4), 705-735.

McBride, M. (2001). Relative-Income Effects on Subjective Well-Being in the Cross-Section. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 45, 251-278.

Oshio, T., Nozaki, K., & Kobayashi, M. (2011). Relative Income and Happiness in Asia: Evidence from Nationwide Surveys in China, Japan, and Korea. *Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, 104(3), 351-367.

Sato, K., & Yuki, M. (2014). The Association between Self-Esteem and Happiness Differs in Relationally Mobile vs. Stable Interpersonal Contexts. *Frontiers in Psychology*, 5, 1113.

Tolstoy, L. (2008). My Confession. In E. D. Klemke, & S. M. Cahn (Eds.), *The Meaning of Life* (pp. 7-16). Oxford: Oxford University Press.

Tsui, H-C. (2014). What Affects Happiness: Absolute Income, Relative Income or Expected Income? *Journal of Policy Modeling*, 36(6), 994-1007.

Yamada, K., & Sato, M. (2013). Another Avenue for Anatomy of Income Comparisons: Evidence from Hypothetical Choice Experiments. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 89, 35-57.